

มนุษยศาสตร์

หรือ

มานุษยศาสตร์

รศ. สมปอง พิริยกิจ*

มนุษยวิทยา และ มนุษยศาสตร์ เป็นศัพท์บัญญัติขึ้นเป็นชื่อวิทยาการสองสาขาใหญ่ ตรงกับชื่อในภาษาอังกฤษว่า Anthropology และ Humanities โดยลำดับ

ดูความหมายของสองคำนี้ในพจนานุกรมภาษาอังกฤษฉบับต่าง ๆ เช่น Webster's New World Dictionary (College Edition) พบว่า

Anthropology The study of the races, physical and mental characteristics distributions, customs, social relationships etc. of mankind: often restricted to the study of the institutions myths, etc. of primitive peoples.

Humanities The branches of learning concerned with the human thought and relations, as distinguished from the sciences; especially, literature and philosophy, and, often, the fine arts, history, etc.

รวมความ Anthropology หมายถึง การศึกษาเรื่องเชื้อชาติ ประเพณี การสมาคม กบหาสัมพันธ์กัน เป็นต้น ของมนุษยชาติ และมักจะศึกษาเน้นหนักไปในทางชนบประเพณี

* หัวหน้าภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เรื่องราวปรัมปรา คติของเผ่าชนในโบราณสมัย ส่วน Humanities หมายถึงการศึกษาความคิดอ่าน ตลอดจนความสัมพันธ์กันในทางความคิดอ่าน (ยกเว้นด้านวิทยาศาสตร์) โดยเฉพาะมุ่งศึกษาในด้านภาษา วรรณคดี ปรัชญา รวมไปถึง ศาสนา ประเพณี ศิลปะ และประวัติศาสตร์ (เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเรื่องในข่ายแห่งมนุษยศาสตร์)

วิทยาการสองสาขาใหญ่นี้ มีที่ท่าจะซ้ำซ้อนกัน แต่เมื่อพิจารณาให้ถี่ถ้วนแล้ว ไม่ถึงกับซ้อน เป็นเพียงซ้ำกันบ้าง ซึ่งเป็นปกติของวิทยาการทั้งหลาย ย่อมไม่ตัดขาดจากกันเสียทีเดียว และหากจะพิจารณาอย่างคร่าว ๆ จะพบว่าวิทยาการทั้งสองต่างกันอยู่ คือ

มนุษยวิทยา ตั้งต้นด้วยศึกษาเชื้อชาติมนุษย์ สืบสาวขึ้นไปถึงมนุษย์โบราณนานไกลที่สุดเท่าที่จะทำได้ และค้นคว้าเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับมนุษย์นั้น ๆ แต่ละเผ่า จึงเห็นได้ว่า “มนุษย์” เป็นแกนกลางของการศึกษา ข้าง **มนุษยศาสตร์** ศึกษาเกี่ยวกับสิ่งที่มนุษย์สร้างสมขึ้น และสืบทอดมาเป็นสำคัญ

หรือกล่าวกันอย่างสั้นที่สุด

มนุษยวิทยา เป็นวิชาการว่าด้วยมนุษย์ ข้าง **มนุษยศาสตร์** เป็นวิชาการว่าด้วยความเป็นมนุษย์ ว่าด้วยสมบัติวัฒนธรรมของมนุษย์ ซึ่งแยกมนุษย์ไว้เหนือสัตว์โลกทั้งหลายอื่น ฉะนั้นการใช้คำ **มนุษยวิทยา** แปลจาก Anthropology เหมาะแล้วหรือ และใช้คำ **มนุษยศาสตร์** แปลจาก Humanities ควรแล้วหรือ ทั้งที่คำ Anthropology ของฝรั่งเขาคำต้นคือ anthropo (s) แปลว่า มนุษย์ และคำ Humanities ก็สืบมาแต่คำ humanity แปลว่า **ความเป็นมนุษย์** จึงน่าจะกลับกันเสียใหม่เป็น **มนุษยวิทยา** และ **มนุษยศาสตร์** (มนุษย ภาษาสันสกฤตแปลว่าความเป็นมนุษย์ ดังพจนานุกรมภาษาสันสกฤต-อังกฤษ ฉบับของ Sir Monier Monier Williams อธิบายไว้ว่า “human nature or condition, humanity --”) โดยไม่ต้องตะขิดตะขวงว่า มนุษยวิทยา แต่ก่อนมิใช่ในความหมายว่า วิชาความรู้ความสามารถของมนุษย์ เพราะคำนั้นในความหมายนี้ลบเลื่อนไปแล้ว

เท่าที่กล่าวมา เป็นความคิดเห็นของคนคนหนึ่ง คนคนนั้นไม่มีเจตนาจะลั้มล้างแก้ไขศัพท์ที่บัญญัติไว้แล้ว และใช้กันแพร่หลายแล้ว แต่อย่างไร ขอท่านผู้อ่านคิดเสียว่าเขียนให้อ่านกันเพลิน ๆ ถ้าไม่เพลินก็ขอได้โปรดอภัยด้วย